

Rozhovor s Janem Perglem

Tomáš Görner

Jan Pergl. Foto archiv Jana Pergla

Od nového roku bude součástí naší legislativy evropské nařízení č. 1143/2014 týkající se invazních druhů. Jde o první ucelený akt řešící tuto problematiku na celoevropské úrovni. Zvládne tento dokument zpomalit trend nárůstu nepůvodních a invazních druhů na našem kontinentu a nastartovat pokles ekonomické náročnosti jejich likvidace? Já osobně jsem rád, že se to nařízení vůbec v roce 2014 objevilo. To ukázalo, že invaze jsou i politiky vnímány jako problém. Že to není téma nějakých vědců a zapálených ochranářů. Invaze jsou vážně problém, který zasahuje mnoho odvětví lidské činnosti a nejen takové ty „biodiverzitní věci“. Invaze jsou skutečně i ekonomický problém. Nařízení je fajn, ale je vlastně samo o sobě dost přísné. Dalším problémem je to, že se týká celé Evropské unie. Spousta druhů je mediteránních či mořských a pro nás není tolik relevantní a riziko jejich invaze na území ČR je vlastně zanedbatelné. A přitom se na ně vztahují stejně přísná

omezení jako například v Itálii. To je věc, která mi přijde zbytečně striktní. Ale na druhou stranu chápu, když je v rámci volný pohyb zboží, tak by to mohlo přinášet problémy. To je věc, kterou by měly vlastně doplňovat nějaké regionální seznamy invazních druhů a k nim odpovídající regulace sahající od přísné eradikace přes tzv. stratifikovaný přístup, kdy někde druh můžu tolerovat po nějakou nejměkčí verzi managementu v rámci údržby krajiny.

Byla zmíněna ekonomická stránka věci. Je nějaká představa, odhad, či dokonce přesná statistika, na kolik ty invazní druhy vyjdou? V ČR, Evropě, ve světě? Tu ekonomiku většinou dělíme na přímé dopady, jako jsou škody na výnosech, nepřímé, kterými jsou náklady spojené s managementem. To jsou příklady, které se relativně dobře vyčíslují, horší je to s vyčíslením nějakých škod na životním prostředí a takovým těm faktorům, jako je zhoršení prostupnosti

krajiny. Teď sice existuje relativně nový odhad nákladů spojených s invazními druhy, ale ona ta čísla nejsou úplně přesná. V Evropě je odhad u rostlin na cca 4 miliardy eur ročně, ale třeba ambrosie sama je odpovědná za cca 4,5 miliardy dolarů. Tady vidíš, že ty odhady jsou značně variabilní, nicméně rámcový obraz si můžeme udělat. Likvidace bolševníku a dalších druhů v Karlovarském kraji v nedávné době stála zhruba 70 mil. korun. Čísla postupně získáváme a upřesňujeme, ale je to běh na delší trať. Problém je, že často jsou náklady uváděny pro více druhů, bývají schovány v obecných položkách, jako je třeba údržba krajiny, a ještě je zde mnoho subjektů, které ten management provádí.

Úctyhodná čísla. A co zkusit opačný pól, prostě ty druhy neřešit, také se takové názory tu a tam objeví. Prostě se smířit s tím, že ty druhy už tu jsou, tak se s nimi naučit žít a nechat je svému osudu... To ale není vůbec špatný přístup. Ale jak jsem říkal, pro některé druhy a někde. Nemá smysl likvidovat akát v celé ČR, ale v blízkosti cenných stepí, které ohrožuje a zarůstá, to smysl má. Stejně tak nemá smysl zasahovat proti netýkavce žláznaté všude. To bychom nebyli schopni zvládnout. Ale tam, kde ještě není, nebo v nějakých vytipovaných územích to smysl má. I když tam budeme muset v likvidaci pokračovat nepřetržitě. Je spousta druhů, které nemusíme cíleně likvidovat, a jen když se budeme starat o krajinu, tak jim nedáme šanci anebo je budeme držet na uzdě a v rozumných mezích.

Takže raději zasahovat. V které oblasti činností bys viděl u nás největší rezervy, kde by se dal boj proti invazním druhům zlepšit? To opravdu závisí druh od druhu. Bolševník si myslím je reálné zlikvidovat, alespoň mimo oblast západních Čech. Starček úzkolistý už nezlikvidujeme. Pro naši republiku je klíčové, že jsme uprostřed kontinentu. I když si vymyslíme, že něco zlikvidujeme, tak s dopravou se nám to sem bude

dostávat opakovaně. V tomto to mají na ostrovech jednodušší. Takže jako klíčovou bych viděl spolupráci s okolními zeměmi. Určitě je důležitá nějaká „výuka“ veřejnosti; zvyšování povědomí o invazích. Je dobré, pokud každý ví o bolševníku, ale musíme zdůrazňovat, že i křídlatky a spousta okrasných druhů mohou být ještě horší. Třeba taková komule. Je to sice hezký motýlí keř, ale už jsem jej viděl růst v kolejišti v Říčanech. A pokud se tady rozšíří, tak se máme na co těšit. Dalším bodem je taková ta rychlá eradikace, když něco vidím a tuším, že by to mohlo být problémové, tak to raději z principu předběžné opatrnosti zlikviduji. Bohužel je častým přístupem ten observační přístup a pak často bývá pozdě. A poslední věcí je současná hyperkrektnost a dalo by se říci až hysterie okolo herbicidů. Já neříkám, že je dobré stříkat obrovské lány, ale pro likvidaci některých úporných invazních druhů je vážně nutné používat herbicidy. Osobně si myslím, že nátěr na list či řez udělá méně škody. Tak ať si nezahlášíme na další problémy.

Vraťme se k těm novinkám v našich právních předpisech. Evropské nařízení umožňuje členským státům včlenit do legislativy i tzv. národní seznamy invazních druhů, aby se tak mohly právní cestou řešit i invazní druhy mimo unijní seznam, které v daném státě působí škody. Česká republika tuto možnost nevyužila. Není to škoda? To je věc, která mě mrzí nejvíc na tom průběhu legislativního procesu. Jak už jsem říkal, to nařízení, které se muselo převzít, je značně tvrdé. Já si osobně myslím, že národní seznam s dobře nastaveným stratifikovaným přístupem by byl pro naše podmínky to nejlepší a výborně by doplňoval to nařízení. A navíc by umožnil nejen ochraně přírody aktivně působit proti invazním druhům. Je spousta invazních druhů, které působí škody v lesích, rybářům či myslivcům. Bohužel tyto druhy se na evropský seznam z různých důvodů nedostanou, a i kdyby, tak je tam ta přísná regulace. To by národní legislativa se seznamem umožňovala obejít. Já doufám, že je to jen nedorozumění a třeba najdeme společnou řeč mezi obory.

U nás se poměrně využívají seznamy sestavené odborníky z akademického

Ing. Jan Pergl, Ph.D.

*1977 v Praze. Vystudoval ekologii na České zemědělské univerzitě, již v diplomové a následné dizertační práci se zabýval invazními rostlinami. Dnes pracuje v oddělení ekologie invazí v Botanickém ústavu AV ČR v Průhonících. Zabývá se řešením obecných otázek invazní ekologie s využitím velkých datových souborů, dále se zaměřuje na populační biologii invazních druhů s využitím různých modelovacích metod. Díky rozsáhlé publikační činnosti patří společně se svým kolegou, prof. Petrem Pyškem, k nejcitovanějším českým vědcům na světě. Samotný výzkum také propojuje s praxí. Spolupracuje například s Ministerstvem životního prostředí, zasedá v panelu Evropské a Středozemní organizace ochrany rostlin (EPPO) a působí jako zástupce ČR ve vědeckém fóru Evropské komise pro invazní druhy.

a výzkumného prostředí, i ty ses na jejich tvorbě dosti významně podílel, např. na tzv. blacklistu invazních druhů. Můžeme se těšit na nějaký další výčet druhů či aktualizaci těch stávajících? Určitě, v příštím roce 2022 se můžeme těšit na aktualizovanou verzi seznamu nepůvodních rostlin v ČR. Stala se z toho hezká tradice, že každých deset let vyjde nový seznam. Vypadá to, že se k nám přidají

i zoologové a bude i nový seznam živočichů. Stejně tak i plánujeme v následujících letech zkontrolovat, doplnit a upravit náš seznam blacklistu.

Účastníš se různých tuzemských i mezinárodních projektů týkajících se invazních druhů. Mohl bys nám nějaký z nich stručně přiblížit, který tě v poslední době nejvíc zaujal? Teď řešíme jeden projekt, který jsem si vysnil. Bohužel ale situace s covidem nám značně zkomplikovala jeho průběh. Je to projekt, který se zabývá šířením nepůvodních rostlin podél Transsibiřské magistrály. Ví se obecně, že železniční stanice a překladiště jsou rájem pro invazní rostliny. Transsibiřská magistrála je unikátní v tom, že se jedná o hlavní dopravní tepnu v té oblasti a není tam takové zkeslení jinými druhy dopravy. Kvůli covidu jsme tam zatím nemohli vycestovat, a tak se díváme, tedy hlavně naši ruští kolegové, na nádraží od Moskvy po Vladivostok. Jen doufám, že se to zlepší. Tedy nejen z toho důvodu.

A ještě bych rád zmínil jednu věc. Asi se moc nechválí, ale já bych chtěl ještě pochválit lidi z MŽP za jejich přístup k invazím. Ze svých setkání se zahraničními kolegy musím říci, že ministerstvo oproti jiným státům bere invazní druhy vážně, a cítím jejich podporu.

Díky za rozhovor.

Při monitoringu invazních nepůvodních rostlin. Foto archiv Jana Pergla